ResearchGate

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: https://www.researchgate.net/publication/316527363

YABANCI DİL ÖĞRETİMİ/ÖĞRENİMİNDE GÖRSEL VE İŞİTSEL ARAÇLARI KULLANMANIN ÖNEMİ

Article · April 2017

CITATIONS
6

READS
5,700

1 author:

Ertan Kuşçu
PAÜ
38 PUBLICATIONS **62** CITATIONS

SEE PROFILE

All content following this page was uploaded by Ertan Kuşçu on 27 April 2017.

The user has requested enhancement of the downloaded file.

ASOS JOURNAL
The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 43, Nisan 2017, s. 213-224

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
10.02.2017

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
01.04.2017

Yrd. Doç. Dr. Ertan KUŞÇU
Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı
ertan_milas@hotmail.com

YABANCI DİL ÖĞRETİMİ/ÖĞRENİMİNDE GÖRSEL VE İŞİTSEL ARAÇLARI KULLANMANIN ÖNEMİ

Öz

İnsanoğlu dünyaya gelir gelmez isteklerini, duygularını ve düşüncelerini anlatmak için değişik iletişim yolları arar. Önce beden dilini, sonra daha sistemli bir yapıyı yani "anadil"ini ve diğer toplumlarla iletişim kurmak için yabancı dilleri öğrenir. Tüm bunları yaparken sözcük, tümce, ses, işaret, sembol, resim ve nesne gibi araç-gereçlere başvurur. Bu durum, hem ana dil hem de yabancı dil öğrenirken de benzer bir biçimde gerçekleşir. Eğitim kurumlarında yabancı bir dilde bilgi ve beceriler edinebilmek ve iletişim kurabilmek için değişik biçimlerde tasarlanmış araç-gereçlere başvurulmaktadır. Araç-gereçler ilgi çeker, öğrenmeyi kolaylaştırır ve pekiştirir, bilgilerin akılda kalıcı olmasını sağlar ve dil öğrenmek için işbirliği ortamını geliştirir. Öğrenenlerin yaş, ilgi ve dil düzeylerine göre hazırlanan görsel ve işitsel araç-gereçlerle öğretim daha etkili bir biçimde gerçekleşebilir. Üstelik günümüzde eğitimde, sanatta ve birçok alanda görsel-işitsel araçları kullanarak kitleleri eğitmek ve etkilemek herkes tarafından kabul edilen bir olgudur. Bu nedenle, görsel-işitsel araçlara verilen önem günden güne artmaktadır. Eğitim bilimleri alan yazında görsel ve işitsel araçlar, duyu organlarımızdan birine ya da her ikisine etki etme yönünden ve gösteriş biçimlerine göre; işitsel, görsel ve işitsel-görsel olarak incelenmektedir. Böylece bu araç-gereçler öğrencileri farklı öğrenme biçimleriyle karşılaştırarak ve tanıştırarak öğrenmeye katkı sağlarlar. Çünkü alan yazında araç-gereç kullanmanın gerekçesi, Dale'in "Yaşantı Konisi"yle ilişkilendirilmektedir. Sonuç olarak öğretimde doğru araç-gereçleri kullanmak ve bunları öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun biçimde tasarlamak gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Yöntem, görsel-işitsel araçlar, yabancı dil, öğretim, öğrenme.

THE USE OF AUDIO-VISUAL MATERIALS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING AND LEARNING

Abstract

As soon as human beings are born, they begin to search for various communication paths to describe their feelings, requests and thoughts. Firstly, they use body language, and then a more systematic structure which is called the "langue". Later, they learn foreign languages to communicate with other communities. In order to to use these, words, phrases, sounds, signs, symbols, and various items such as pictures and objects are used by them. This case occurs for both the native language and foreign language learning in a similar way. On the other hand, while foreign language teaching or learning takes place in schools, developing language skills, acquiring knowledge and skills in a foreign language, refers to tools designed in different ways to communicate. There are a lot of advantages of using audio-visual tools; they draw attention to the students, facilitate and reinforce learning, allow for be the permanency of the foreign language learning in their mind. Also with attention to ages, interests of the students and materials prepared according to the language levels, more effectively language teaching can be realized. The rationale for using tools is based on Dale's Cone of Experience. It is a visual model. He made several contributions to audio and visual instruction, including a methodology for analysing the content of motion pictures. Audio-visual tools appeal a sense or more. Shortly, using tools contribute to the foreign language teaching or learning. Language learning and teaching is a complex and difficult process in our country. Audio-visual materials used for learning a language and teaching one have been widely used by teachers and students. They have been the important resources of teaching or learning and self-study. Nowadays, the use of them and its integration into the curriculum has gained a great importance. Especially, the use of audio-visuals materials in a foreign language teaching classroom has grown rapidly because of the increasing emphasis on communicative techniques.

Keywords: Method, audio-visual tools, foreign language, teaching, learning.

GİRİŞ

"İnsanlar konuşa konuşa anlaşır" sözü iletişim kurmanın gerekliliğini ve vazgeçilmezliğini ortaya koyar. Bu nedenle insanoğlu da dünyaya gelir gelmez çevresini anlamak, tanımak ve isteklerini, duygularını, düşüncelerini anlatmak için iletişim kurar. Yaşamını sürdürebilmek için gerekli bilgileri öğrenir ve öğretir. Bu durum, tarih boyunca eğitimcilerin ve bilim adamlarının ilgisini çekmiş, iletişim konusunda birçok çalışma yapılmıştır. Alan yazında "iletişim" olarak adlandırılan bu öğenin "kaynak, ileti, kanal, alıcı" (Pekgöz ve Hancılar, 1970:3) olmak üzere dört temel yönü vardır. Kaynak, iletiyi kanal aracığıyla alıcıya gönderir. Alıcı gönderilen iletiye tepki vererek kaynak durumuna geçer ve iletisini alıcıya aktarır. Bu süreç, eğitim-öğretimin tüm alanlarında benzer biçimde gerçekleşmektedir. Eğitimde bu kavramlar şöyle yorumlanabilir. Kaynak; öğretmen, ileti; içerik, kanal; araç-gereç ve yöntem, alıcı; öğrencidir.

Günümüzde bir yabancı dil bilmek sıradan bir durum iken birden çok yabancı dil bilmek her alanda tercih sebebidir. Bu çerçevede yetkin bir düzeyde yabancı dil öğrenmenin en doğru yolu, o dilin anadil olarak konuşulduğu yerde yaşamak ve o dilde eğitim görmekten geçer. Bu şartlar sağlanamadığında, yabancı dil öğrenebilmek ya da öğretebilmek için değişik yaklaşımlara, yöntemlere, tekniklere ve araç-gereçlere başvurmak gerekir.

Eğitim-öğretimde çağdaş yaklaşımların benimsenmeye başlandığı 20. yy'ın ikinci yarısından günümüze amaçlanan düzeyde bir dil öğretimi için birçok araç-gereçten yararlanılmıştır. Afişler, görseller, filmler, cd, dvd, televizyon, radyo, şemalar, tepegöz, slaytlar, kitaplar, bilgisayar, internet, android uygulamaları, akıllı tahta ve interaktif yazılımlar bunlardan sadece birkaçıdır. Alan yazında bu araç-gereçler, "eğitim teknolojileri" ya da "öğretim teknolojileri" biçimlerinde tanımlanmakta ve bu iki kavramın anlamı çoğunlukla karıştırılmaktadır.

1. Eğitim Teknolojileri ve Öğretim Teknolojileri Nedir?

Teknoloji, TDK Güncel Türkçe Sözlük'te, "İnsanın maddi çevresini denetlemek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç gereçlerle bunlara ilişkin bilgilerin tümü" ve "Bir sanayi dalı ile ilgili yapım yöntemlerini, kullanılan araç, gereç ve aletleri, bunların kullanım biçimlerini kapsayan uygulama bilgisi, uygulayım bilimi" olarak açıklanmıştır. Galbraith (1967), Heinich ve diğerlerine göre (1993) "bilimsel ya da diğer sistematik bilgilerin pratik alanlara sistemli şekilde uygulanması" (Yalın, 2006:2); " bilimin üretim, hizmet, ulaşım vb. alanlardaki sorunlara uygulanması" (Alkan, 1987:14; Yalın, 2006:2); "makineler, işlemler, yöntemler, süreçler, sistemler yöntem ve kontrol mekanizmaları gibi çeşitli öğeleri" içermekte ve "bu öğelerin belirli bir düzende bir araya getirilmesiyle oluşan ve bilim ile uygulama arasında köprü görevi yapan bir disiplin" (Alkan, 1987:v15; Yalın, 2006:2) biçiminde tanımlanmıştır.

Günümüz alan yazın çalışmalarında da sıklıkla birbirleriyle karıştırılan "eğitim teknolojisi" ve "öğretim teknolojisi" kavramlarının aslında birbirlerinden farklı anlamları ve içerikleri vardır. Eğitim teknolojisi, "…insanın öğrenmesi" olgusunu, tüm ölçütleriyle ele alan problemleri sistemli bir biçimde inceleyen, çözüm geliştiren, süreci tüm öğeleriyle geliştiren, uygulayan, değerlendiren ve yöneten bir süreçtir (Alkan, 1995:16; Yalın, 2006:2). Benzer bir biçimde, öğrenme-öğretme ortamlarını etkili bir biçimde düzenleyen öğrenme-öğretmede oluşabilecek sorunları çözen, kaliteyi ve sürekliliği arttıran akademik sistemler bütünüdür (İşman, 2004:32). Öğretim teknolojisi ise, "öğretim"in eğitimin bir alt kavramı olduğu anlayışına dayanır ve belirli öğretim disiplinlerinin kendine özgü yönlerini dikkate alarak düzenlenmiş teknolojidir (Alkan, 1995:16; Yalın, 2006:2).

Yabancı dil öğretiminde değişik becerilere hitap eden araç-gereçler kullanmak öğrenmeyi etkili ve kalıcı yapar. "Özellikle hedef dilin kültürü ve sözsüz dilin öğretiminde multimedya araç ve materyalleri çok önemli kaynaklardır" (Günday, 2015:283). Bu nedenle yabancı dil öğretiminde bir çocuğa, bir ergene ya da bir yetişkine ne öğretilirse öğretilsin amaçlanan biçimde öğretilebilmesi için araç-gereçlerden yararlanmak gerekir. Çünkü araç-gereçler, öğretim-öğrenim sürecinde hem öğretmenin ve öğrencinin işini kolaylaştırır, hem de öğretim süreçlerinin verimli olmasını sağlar. Ayrıca "Farklı multimedya araçları aracılığı ile hedef dilde gerçek yaşamda kullanılan özgün materyallerin seçilip sınıf ortamında ya da dışında kullanılması öğrenci motivasyonuna önemli katkı sağladığı inkâr edilemez bir gerçektir." (Günday, 2015:283).

Araç-gereç kullanımını gerektiren önemli olgulardan biri de öğrenmedir. Öğrenme bir bireyin doğumuyla başlar, yaşamının sonuna kadar sürer. Öğrenme iletişimsel bir süreç olmakla birlikte insanların ihtiyaçlardan doğar. Alan yazında öğrenme ihtiyaçları fizyolojik, psikolojik ve sosyal olarak üç biçimde incelenmektedir. Aslında bu sınıflandırmanın temelinde Maslow'un ihtiyaç

basamakları modeli yatmaktadır. Önce bir bireyin fizyolojik gereksinimler karşılanır, sonrada sosyal ve psikolojik ihtiyaçları tatmin edilir (Pekgöz ve Hancılar, 1970:9). Araç-gereçler de bireyin ve içinde yaşadığı toplumun öğrenme ihtiyaçlarına göre oluşturulur.

Öğrenme yaşantısını bir koniyle açıklayan Dale, daha fazla duyu organıyla öğrenme ortamlarına katılmanın önemine değinmiştir. Bu çerçevede, öğrenme içeriğinin biçim ve sırası arasında doğrudan doğruya bir ilişki olduğunu öne sürmüştür. İşte öğrenmeyi esas alan yaşantıların somuttan soyuta, kolaydan zora bir biçiminde sıralanmasına "yaşantı konisi" adı verilmektedir (Pekgöz ve Hancılar, 1970:21;Çilenti, 1991:57;Başar, 1998:156; Yalın, 2006: 20).

Maslow'un piramidi ve Dale'in yaşantı konisi, eğitim-öğretim programlarına ve uygulamalarına birçok katkı sağlamıştır. Dale, görsel-işitsel araçların eğitimde kullanılmasının gerektiğini vurgulamış ve Öğretimde Görse-İşitsel Yöntemler (Audio-Visual Methods in Teaching) adlı eserini alan yazınına kazandırmıştır. Bu eserde Dale, ders öğretimi araç-gereçlerinin görsel-işitsel öğelerle desteklenmesi gerektiğini işaret etmiştir. Bu doğrultuda 20. yy'ın teknolojik gelişmeleri, yabancı dil öğretiminde araç-gereç kullanımını farklı bir boyuta taşıyarak önemli ölçüde etkilemiştir. Bu durum dil öğrenme/öğretme yöntemlerinde de kendisini göstermiştir. İkinci Dünya savaşı sonrası ortaya çıkan Görsel-İşitsel (SGAV) yöntemin araç-gereçlerle dil öğretimine sağladığı katkı oldukça büyük olmuştur. Çünkü bu yöntemde, teknolojik olanaklar sayesinde eş zamanlı bir biçimde ortaya çıkan ses ve görüntünün yabancı dil öğrenmeyi kolaylaştıracağı görüşü benimsenmiştir.

Görsel-İşitsel Yöntem'e göre öğretmenler dil öğretirken mutlaka bu araçlardan yararlanmak zorundadırlar. Görsel araçların tarihsel süreçte ortaya çıkışı çok eskiye dayanır. Yazının icadı (MÖ 3200), kuklalar (16. yy), duvar resimleri (17. yy), slaytlar (1874), filmler (1916), kartlar (1916), parça filmler (1930), her dönem kullanılan resimler vb. öğelerden birkaçıdır. İşitsel araçlar; plakçalar (1872), linguafon (1920), radyo (1915), bantçalar (1940), dil deneyliği" teyp ve projeksiyon" (1950), kasetçalar (1970) vb. Hem işitsel, hem de görsel anlamda televizyon (1926), sesli filmler (1930) videolar (1958), bilgisayarlar (1958) ve günümüzdeki görsel-işitsel yazılımlar dil öğretiminin olmazsa olmaz öğeleri olmuştur (Demircan, 2005:198). Böylece bu öğeler, dil öğrenenler için doğal ortamı oluşturmaya çalışan en kullanışlı araç-gereçler olmuşlardır. Üstelik bu öğeler, amaçlandığı gibi kullanıldığında öğretme ve öğrenme sıkıcı olmaktan çıkar, süreç daha renkli, daha eğlenceli hale gelir, öğrenme ise daha kalıcı olur. Tüm bunlar öğrenenlerin psikolojileri üzerinde olumlu etkiler yaparak dil öğretiminin sağlıklı biçimde gerçekleşmesine olanak sağlar.

Tarihsel sürece bakıldığında eğitim-öğretim alan yazın birikimlerinin ve deneyimlerinin, dil öğretiminde de yeni yeni yaklaşımların, yöntemlerin ve araç-gereçlerin ortaya çıkmasına yardımcı olduğu görülmektedir. Üstelik daha nitelikli ve daha etkili bir dil öğretimi için sadece görsel ve işitsel araç-gereçler değil, diğer öğrenme biçimleri ve duyu organları da bu süreçlere katılmaktadır. Böylece öğrenme kolayca gerçekleşir ve öğrenilenler daha uzun süre bellekte saklanabilir.

2. Yabancı Dil Öğretiminde Araç-Gereç Kullanımı

Ülkemizdeki dil öğretim süreçleri değerlendirildiğinde, amaçlanan noktaya ulaşılamadığımız apaçık ortadadır. Bu durumun birçok nedeni vardır. Dil öğretiminde öğretmenin aktif öğrencinin pasif olması, anlatım yönteminin kullanılması, teknolojik öğelerin çok az kullanılması, yöntemlerin ve yaklaşımların yeterince özümsenmemesi, beceri geliştirmeye yönelik etkinliklerden çok dilbilgisine ağırlık verilmesi ve ülkemizdeki sınav sistemlerinin yabancı dil öğretimini ikinci plana itmesi bunlardan birkaçıdır.

İlk ve ortaöğretim kurumlarında yabancı dil öğretirken görsellere, ses kayıtlarına, afişlere, levhalara, çizgi filmlere, bilgisayar destekli yazılımlara daha çok başvurulmaktadır. Bu öğeler küçük yaş grupları için eğlenceli, zevkli, renkli öğrenme ortamı sunar. Çünkü diğer derslerde bu kadar çok görsel-işitsel öğeye başvurulmadığından öğrenciler için ilgi ve dikkat çekici malzemelerdir. Aslında bu öğeler sayesinde öğretim daha kalıcı olabilmekte hatta bunlar öğrencilerin bedenen ve zihnen sınıfta kalmalarına yardımcı olmaktadır. Bu durum yükseköğretim kademelerinde daha farklıdır. Günümüzde bilgisayar, akıllı telefon etkileşimli yazılımlar gibi teknolojik araçlar görsel, teyp, radyo, grafik, afiş, vb. görsel-işitsel araçları gölgede bıraktığı için üniversite öğrencileri için bu öğeler oldukça basit kaçmaktadır. Öte yandan üniversite öğrencilerinin yoğunlaşma sürelerinin küçük yaş gruplarına göre daha uzun olduğu düşünülerek derslerin blok olarak yapılması derslerde kullanılan projeksiyon, bilgisayar ve internet tabanlı yazılımlar gibi teknolojik araçların derse katkısını azaltabilmektedir (Rıza, 1995:30).

Dil öğretiminde her araç-gerecin kendine özgü bir yapısı ve işlevi vardır. Yani bir aracın yapamadığını diğer bir araç kolaylıkla yapabilmektedir. Sözgelimi sözcük öğretiminde görsel bir araç daha etkili olurken, okuma etkinliğinde ses kayıtları daha uygun olabilmektedir. Teknolojik gelişmeler, dil öğretimi ders araç-gereçlerini beceri alanlarına göre önemli ölçüde etkilemiştir. Hatta son dönemlerde dil öğretiminde internet tabanlı bilgisayar yazılımları ve akıllı telefon uygulamaları oldukça yaygın biçimde kullanılmaktadır.

Öte yandan teknolojik öğelerin her okulda aynı biçimlerde kullanılamadığı bir gerçektir. Bunun birçok nedeni vardır. Öğretmen, öğrenci ve materyal kullanımı kaynaklı sorunlar başta gelir. Teknolojinin yeteri kadar yaygın kullanılmadığı durumlarda ve sınıflarda görseller oldukça önemli bir yere sahiptir. Gropper bunu, "bir resim bin sözcüğe bedeldir" (Gropper, 1963:75) şeklinde değerlendirmektedir. Yani sözlerle anlatımı çok zor olan bir sözcük, bir öğe, bir yapı görseller yardımıyla kolayca anlatılabilir. Benzer bir biçimde Darancık'ın (2014) da belirttiği gibi yabancı dil derslerinde öğrenme sürecini uyandırmak, hareketlendirmek ve yeniden oluşturmak için derslerde salt ders kitabı ve alıştırma fasiküllerini işlemenin yeterli olmadığı ve farklı teknolojik imkânlar göz önünde bulundurularak, derste öğrencileri güdüleyecek ve mantıklı öğrenmeyi gerçekleştirecek zengin imkânlar sunulması (2014:103) gerekmektedir.

Dil öğretimi alan yazınında kullanılan ders araç-gereçleri özelliklerine göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma ders araç-gereçlerinin duyu organlarıyla olan ilişkisi gözetilmiştir. Buna göre bu araçlar; işitme araçları, görme araçları, işitme ve görme araçları olarak sınıflandırılmıştır (Çizelge 1). Bu sınıflandırma yanı sıra bireysel ve toplu öğretime uygunluğuna göre; didaktik araçlar, oto-didaktik araçlar olarak, yapılışlarına göre; doğal ve yapay, durumlarına göre; canlı ve cansız olarak ele alınmaktadır (Başar, 1998:160).

Çizelge 1. Eğitim Araçlarının Sınıflandırılması (Pekgöz ve Hancılar, 1972;31:Başar, 1998:160)

İşitme Araçları	**Görme Araçları**	**Görme-İşitme Araçları**
Plaklar, bantlar, radyo	Projeksiyonsuz olanlar; Yazı tahtası, bülten tahtası, flanelgraf, resimler, şimşek kartları, afişler, grafikler, modeller, karikatürler, dioramlar, krokiler, cetveller	Projeksiyonsuz olanlar; Kuklalar, tiyatro, eğitsel geziler, sesli film şeritleri
	Projeksiyonlu olanlar; Film, film şeridi, dia (slayt)	Projeksiyonlu olanlar; Sesli filmler, televizyonlar

Çizelgede listelenen öğelere ek olarak dil öğretiminde yaş ve sınıf düzeylerine göre, birçok araç-gereç kullanılmaktadır. Bunlar; gazeteler, dergiler, hikâye kitapları, öğrenci, öğretmen ve alıştırma kitapları, sözlükler, ansiklopediler, teleteks, cd, dvd, bilgisayar, etkileşimli yazılımlar, internet tabanlı uygulamalar, iletişim uyduları, android uygulamaları vb. biçiminde sıralanabilir.
Öğrencilerin birden çok duyusuna hitap eden araç-gereçlerin kullanılması öğrenmeyi biçimlerinin çeşitlendirmekte ve dil öğretimini kolaylaştırmaktadır. Böylece iyi tasarlanmış, birden çok duyuya hitap eden ve donanımlı araç-gereçler dil öğretimini destekler ve öğrenmenin kalıcılığını arttırır. Bunun temel dayanağı, Yaşantı Konisi'dir. Çünkü Yaşantı Konisi'ne göre insanlar öğrendiklerinin, % 83'ünü görme, % 11'ini işitme, %3,5'ini koklama, % 1,5'ini dokunma ve % 1'ini tatma duyularıyla edinir. Yine süre sabit tutulmak şartıyla insanlar, okuduklarının % 10'unu, işittiklerinin % 20'sini, gördüklerinin % 30'unu, görüp-işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini ve yapı söylediklerinin % 90'ını hatırlarlar (Çilenti, 1991:36; Yalın, 2006:21; MEB Earged). Bu verilere göre, dil öğretimine birden fazla duyu organı katılırsa dil öğretiminin daha etkili olacağını göstermektedir.
Teknolojik araçlar, günümüz insanının en çok vakit geçirdiği ve dünyayla iletişimini sağladığı en temel öğelerdir. Bu araçlar hızla gelişmekte ve hayatımızda yer edinmekte ve hayatın her aşamasında yer edinmektedir. Bu durum, yabancı dil öğretiminde belirgin bir biçimde hissedilmektedir. Başlangıçta görsel ve işitsel araçların kullanımıyla bir çığır açılmış, şimdilerde ise paket yazılımlar sayesinden en temel düzeyden, en ileri düzeye kadar dil öğretimi yapılabilmektedir. Ancak şunu da unutmamak gerekir ki teknoloji ne kadar ilerlerse ve araç-gereçler ne kadar donanımlı olursa olsun öğretmenin yerini hiçbir zaman tutamamaktadır. Bu yönüyle araç-gereçler, dil öğretimde tek aktör değil öğretmene ve öğrenciye yardımcı olan öğelerdir.

Alan yazında araç-gereçlerin yeri, önemi, öğrenmeye katkısı, öğretmen ve öğrenci açısından yararları şöyle listelenmektedir:

- Öğretimi ilgi çekici ve sürükleyici yapar.
- Öğretimi zenginleştirir ve zaman kazandırır.
- Öğretimi ekonomik ve verimli bir duruma getirir.
- Öğretimi destekler ve öğrenciyi etkin kılar.
- Yaparak ve yaşayarak öğrenme olanağı sunar böylece öğrenme somut ve kalıcı olur.
- Öğrencilerin zengin ve anlamlı yaşantılar kazanmalarına yardım eder.
- Öğrencilerin hem bireysel hem de grupla çalışmalarına yardımcı olur.
- Öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirir.
- Öğrencilerin dikkat, konuşma, dinleme, anlatım ve algılama ve yorumlama yeteneklerini geliştirir.
- Öğrenmedeki zor ve karmaşık yapıları basit ve anlaşılır duruma getirir.
- Öğretimi çeşitlendirir ve öğrencileri okul dışı etkinliklere yönlendirir.
- Okulda öğrenilen bilgilerin pekiştirtilmesine yardımcı olur.
- Üniteleri ve konuları öğrenciye derli toplu biçimde sunar (Başar, 1998:159; Gürkan, 1988:76; Özyürek, 1983: 88; Aytuna, 1974;203).
- Gerçek yaşantı ortamı sağlar ve gerçek yaşantıları konu alır (Pekgöz ve Hancılar, 1970:35).
- Çoklu öğrenme ortamı sağlarlar (Yalın, 2006:82).
- Öğrenme ihtiyacını karşılar (Yalın, 2006:82).
- Dikkat çekerler (Yalın, 2006:83).

- Tekrar tekrar kullanılabilirler (Yalın, 2006:90).
- Eğitsel içeriği basitleştirerek anlamı kolaylaştırırlar (Yalın, 2006:82).

2.1. Yabancı Dil Öğretiminde İşitsel Araçlar

İşitsel araçlar, dilin sözlü yönüne (dinleme ve konuşma) ağırlık veren ve doğrudan doğruya insanların işitme duyusuna ileti gönderen, hitap eden öğelerdir. Söz konusu araçlardan elde edilen "işitsel materyaller sadece dinlemeye yönelik olduğundan diğer uyarıcılar işe koşulmadığından öğrencilerin seslere ve dinleme konusuna odaklanmaları daha üst düzeyde olur" (Günday, 2015:218). Bu araçların başında " pikaplar, plaklar, bantlar, teyp, radyo, televizyon, dil laboratuvarları, cd, dvd, mp3 ve mp4 çalar, bilgisayar, cep telefonları vb. gelir.

Yabancı dil öğretiminde işitsel araçların kullanılması düşüncesinin birçok gerekçesi vardır. Bir bireyin ana dili edinme sürecine oldukça benzemesi bu gerekçelerden biridir. Bu konuda İşitsel-Dilsel yaklaşımın öncülerinden Brooks'un değerlendirmesi oldukça önemlidir. Brooks'a göre, "söz" dilin üretici olan yanı, "yazı" ise onun türevidir (Demircan, 2005:183). Bu nedenle dil öğretiminin ilk ve en önemli aşaması konuşma, daha sonrası yazmadır.

Televizyonun icadına kadar en önemli kitle iletişim aracı radyoydu. Günümüzde eski önemini kaybetmiş olsa da televizyon dışında en çok vakit geçirilen ve bilginin yayılmasında en hızlı kitle iletişim araçlarından biridir. Teypler ise sesi kaydetme ve tekrar dinleme gibi özellikleriyle hem en sık kullanılan işitsel araçların başında gelir hem de "kulağa hitap eden araçlar arasında en etkili olanıdır" (Rıza, 1995:105). Üstelik doğal ortam dışında öğrenilen bir dilin seslerini, sözcüklerini ve tümcelerini aktarmada başvurulan güvenilir bir iletişim aracıdır (Başar, 1998:161).

Teypler, plaklar ve pikaplar başta seslerin korunması, her derste kullanılması, kullanımının kolay olması, bağımsız öğrenmeyi sağlaması, çok yönlü ve ekonomik olması gibi özellikleri nedeniyle dil öğretimde kullanılmışlardır. Yabancı dil alan yazında teyp üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Bunlardan biri, Pickel ve arkadaşları tarafından 1958'de yapılan araştırmadır. Bu araştırmada, bir uzman tarafından hazırlanmış İspanyolca teyp kayıtları, hem uzmanın kendisi hem de eğitim fakültesi öğrencileri tarafından farklı iki gruba uygulanmış ve her iki grubunda aynı düzeyde dil öğrendiği gözlemlenmiştir. Öte yandan teybe sadece dil öğretiminde değil, eğitim-öğretimin diğer alanlarında da başvurulmuştur. Eagle'ın (1975) yaptığı bir araştırmada tıp öğrencilerinin derslerde ses kaydı almak nedeniyle teybi yaygın biçimde kullandıkları görülmüştür (Rıza, 1995:124).

Öğrenciler günlük yaşamlarında gezerken, çalışırken, otobüste seyahat ederken, alışveriş yaparken, spor yaparken kullandıkları mp3, mp4 ve telefon gibi teknolojik araçlar, dil öğretiminde de sıklıkla kullanılabilmektedir. Bu teknolojilerin ergonomik yapıları ve ekonomik olmaları nedeniyle sınıfta, evde, otobüste her yerde öğrenci tarafından kullanılabilmesi bir avantajdır. Özellikle bu araçlar, dil öğretiminde seslerin, sözcüklerin ve sözcük yapılarının doğru ve gerçek söyleniş biçimiyle sunulmasında önemli bir rol oynarlar (Sevim, 2015:6).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dil öğretiminde yaygın bir biçimde kullanılan bir diğer araç, dil laboratuvarlarıdır. Ülkemizde pek yaygın olarak kullanılmayan dil laboratuvarları, ilk olarak Rusya ve Amerika'da ortaya çıkmıştır. Yabancı dil öğretiminde öğretmene ve öğrenciye önemli ölçüde yardımcı olan laboratuvarlar üzerine birçok araştıra yapılmıştır. Page ve Kitching (1979) yaptığı araştırmanın sonuçları şöyledir. Dil laboratuvarları öğrencilerin motivasyonlarını arttırır, öğrenciyi teknolojik modellerle buluşturarak dil öğrenmelerine katkı sağlar, öğrencilerin zamanlarını daha iyi değerlendirmelerine fırsat verir. Öte yandan, MacKenzie ve arkadaşları (1970) dil

laboratuvarları konusunda daha temkinli olunması gerektiğini, dil öğretimi sorunlarını çözmede tek yöntem olmadığını vurgulamış, beklentilerin ve sonuçların daha objektif biçimde değerlendirilmesi gerektiğini söylemiştir (Rıza, 1995:126).

Lorge'ın (1970) yaptığı deneysel çalışmada, Fransızcayı dil laboratuvarında öğrenen lise öğrencilerinin, dil laboratuvarı kullanmayan öğrenciler göre konuşurken daha akıcı bir biçimde konuştukları sonucuna varmıştır. Dil laboratuvarlarında Fransızca mastarların öğretimi üzerine Freedman'ın (1969) Reading Üniversitesinde yaptığı çalışmada, dil laboratuvarının uygun biçimde kullanıldığı takdirde yararlı bir araç olacağı kanısına ulaşmıştır. Farrington (1978) çalışmasında dil laboratuvarlarının özellikle üniversitelerin ileri sınıflarında ve yetişkinlerin dil öğrenmelerinde uygun bir araç olduğunu belirtmiştir (Rıza, 1995:126).

Sonuç olarak, işitsel araçların dil öğretime katkısı oldukça büyüktür. Her bir aracın öğrenmeye katkısı farklı farklıdır. Sözgelimi teyp, radyoya göre daha etkili bir araç iken günümüzde neredeyse hiç kullanılmamaktadır. Ayrıca teknolojik gelişmeler plak, pikap, teyp ve radyonun yerini mp3, mp4, bilgisayar, akıllı telefonlar, cd ve dvd vb. araçlara bırakmıştır. Böylece araçların işlevleri değişmemiş sadece görüntüleri değişmiştir.

2.2. Yabancı Dil Öğretiminde Görsel Araçlar

Alan yazında görsel araçlar, projeksiyonlu ve projeksiyonsuz olarak iki ayrılmaktadır. Projeksiyonlu olanlar, film şeridi ve slaytlardır. Projeksiyonsuz olanlar, yazı tahtası, bülten tahtası, flanelgraf, resimler, şimşek kartları, afişler, grafikler, modeller, karikatürler, dioramlar, krokiler, cetvellerdir (Pekgöz ve Hancılar, 1972;31:Başar, 1998:160).

Eğitimde en yaygın biçimde kullanılan ve halk arasında kara tahta olarak bilinen görsel araç, yazı tahtasıdır. Günümüzde ilk görüntüsünden uzaklaşıp biçim ve renk açısından daha kullanışlı hale gelmiştir. Diğer derslerde de en çok tercih edilen gereç olması nedeniyle ve yerini doldurabilecek başka hiç bir şey üretilemediğinden tüm sınıflarda halen kullanılmaktadır. Öte yandan eğitim kurumları, ilk defa 1991'de üretilen ve akıllı, etkileşimli ya da interaktif tahta gibi adlarla anılan yazı tahtasının teknolojik biçimiyle tanışmıştır. Bu araç, bilgisayar ve internet sistemine bağlı geniş bir etkileşimli ekrandan oluşmaktadır. Günümüzde hemen hemen tüm liselerde kullanılmakta olan akıllı tahtalar, derslere uygun programlar ve yazılımlar sayesinde amaçlanan becerileri kolayca öğretmektedir.

Bir öğretmenin mesleğiyle ilgili olarak sahip olması gerekenler arasında yazı tahtasını düzgün ve doğru kullanma becerisi önemli bir yer tutar. Çünkü öğretmenin bu becerisi tahtaya iyi yazı yazabilmesine, tahtayı dersin içeriğine göre etkili biçimde kullanabilmesine, iletisini görselleştirerek ifade etmesine yardımcı olur ve öğrenmeye katkı sağlar (Başar, 1998:161).

Alınyazındaki diğer bir görsel araç, flanelgraflardır. Flanelgraf; pazen, fanila, divitin ya da kadifeye benzer kumaşlardan yapılan ayaklı panolardır (Pekgöz ve Hancılar, 1970:57). Ön yüzüne toplu iğne ile etkinlikler, semboller, resimler ya da fotoğraflar tutturulur. Yabancı dil derslerinde temayla ya da konuyla ilgili görsellerin ve diğer öğelerin panoya iliştirilmesi, öğrencilerin görebilecekleri yerlere asılması, onların motivasyonlarını arttırır, derse olan ilgilerini çeker ve öğrenmelerini pekiştirir (Başar, 1998:162).

Bülten tahtaları; üzerine ilan, duyuru, güncel olaylara ilişkin yazıların asıldığı olduğu sınıf panolardır. Dil öğretiminde yeni öğrenilen sözcüklerin ya da konuların akılda kalıcı olmasına yardımcı olacak konu başlıkları, resimler ve fotoğrafların kullanıldığı alanlardır. Bu panolar sürekli öğrencilerin gözü önünde bulunur, bu sayede öğrenilen bilgilerin hatırlanmasını kolaylaştırır, akılda tutulmasına yardımcı olur (Pekgöz ve Hancılar, 1970:57; Başar, 1998:162). Bülten tahta-

larından verimli bir biçimde yararlanmak için öğrencilerin yaş ve ilgi düzeylerine uygun görsellerle ve ilgilerini çekecek malzemelerle donatılmalıdır.

Afişler; bir sözcüğü, bir tümceyi, dilsel bir yapıyı ya da bir düşünceyi anlatmak için hazırlanan görsel araçlardır. Gropper, dil öğretiminde görsellerin önemine değinmiş ve bir resim bin sözcüğe eşittir ifadesini kullanmıştır (Pekgöz ve Hancılar, 1970:31). Öğrencilerin zihnine sözcükleri, tümceleri ya da dilsel yapıları yerleştirmek için afişlere her derste sıklıkla başvurulmaktadır. Genellikle sınıf ya da okul duvarlarına yerleştirilen bu öğeler, basit anlatımlarla öğrencinin dikkatini çekecek bir biçimde, renkli ve süslü biçimde öğrenciye sunulmalıdır. Afişlerdeki resimler, kullanılış amacına göre farklı büyüklükte ya da küçüklükte olabilir. Her yaş gruplarına yönelik ve dil öğretiminde sıklıkla başvurulabilecek öğelerdir.

Resimler; dergi, gazete ve kitaplardan alınabileceği gibi öğretmen ve öğrenciler tarafından da yapılabilir. Resimli kartpostallar da aynı amaçla kullanabilir. Ders kitapları içeriklerinde kullanılacak resimler öğrencilerin yaş, ilgi ve dil düzeylerine uygun biçimde yerleştirilmelidir. Ancak afişler ve resimler, işitsel araçlarla desteklenirse daha etkili olur (Pekgöz ve Hancılar, 1970:71; Başar, 1998:162).

Şimşek kartlar ya da flaş kartlar; bir düşünceyi, bir olayı sırasıyla gösteren kartpostal büyüklüğündeki kâğıtlardır. Şimşek kartlar numaralandırılmış resimlerdir ve sırasıyla öğrencilere verilir. Çünkü öğrencilerin olayları bütün aşamalarıyla görmeleri sağlanır. Şimşek kartları öğretmen rehberliğinde öğrencilere de yaptırılabilir. Sözgelimi, Fransızca öğretiminde "bir günü" anlatan olaylar dizisi şimşek kartlarıyla kolayca anlatılabilir. Bu öğeler, sınıfın dil düzeylerine göre hazırlanmalı ve bir konuyu anlatmak için en az 6 resim kullanılmalıdır (Pekgöz ve Hancılar, 1970:73).

Karikatürler; dil öğretiminde de sıklıkla kullanılan ve olaylar arasındaki ilişkiyi, düşünce ve davranışların nedenlerini belirtmek için kullanılan etkili bir görsel araçtır. Her yaş grubuna hitap eden araçlardır. Hemen hemen tüm yabancı dil kitapları içinde az da olsa karikatürlere rastlamak mümkündür. Öğrenciler kitapları, dergileri, gazeteleri ellerine aldıklarında ilk baktıkları öğeler görseller ve karikatürlerdir. Karikatür sayesinde anlatılması zor bir öğe, yapı, deyim ya da atasözü kolaylıkla öğretilebilmektedir.

Sonuç olarak "görsel ögelerin öğretim/öğrenim sürecine dâhil edilmesi öğretimi soyut ve tek düze olmaktan kurtarır, konuya odaklanmayı artırır ve konuyu daha anlaşılır kılar" (Günday, 2015:213). Ancak bu araçlar pedagojik veriler, çağdaş yaklaşımlar ve teknolojik öğeler göz önünde bulundurularak hazırlanmalıdır. Dil derslerinin verimli ve etkili olabilmesi için öğretmenin rehberliği, öğrencinin öğrenme isteği, ders araç-gereçlerinin görsellerle desteklenmesi gerekmektedir.

2.3. Yabancı Dil Öğretiminde İşitsel-Görsel Araçlar

Televizyon; başlangıçta ticari amaçlar için icat edilmiş bir araçtır. Kalabalık sınıflar, öğretmen sayısındaki yetersizlik gibi nedenlerle sınıflarda kullanılmış ve kullanılmakta olan işitsel-görsel öğelerden biridir. Televizyonlar günümüz toplumlarının en önemli kitle iletişim aracı olarak da kabul edilmekte ve hemen hemen her eve girmesiyle de etkinliğini daha da çok arttırmıştır. Ülkemizde eğitim-öğretim (Açık Öğretim Fakültesi) hizmetlerinde televizyon uzun yıllar etkin biçimde kullanılmıştır. Televizyonun eğitim ve öğretimde kullanılmasının birçok yararı vardır. Göze ve kulağa hitap etmesi, hareketli ve renkli görseller içermesi, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerini desteklemesi bunlardan sadece birkaçıdır (Rıza, 1995:174).

Televizyonun dil öğrenme süreçlerine katkısı oldukça fazladır. Çünkü dilin konuşulduğu doğal ortamı yansıtan işitsel-görsel araçtır. Televizyon sayesinde bilgiler sürekli tekrar edilebilir, eğitim-öğretim maliyetleri azaltılabilir ve öğrenme ortamları çeşitlendirilebilir ve eğitim-öğretim hizmetlerinin niteliği arttırılabilir (MEB, Eğitim Teknolojisi Kılavuzu, Earged). Televizyon sayesinde dil öğretimi daha zengin ve kalıcı olur. Çünkü teknolojik öğeler, öğrencinin dikkatini daha kolay çekmekte ve nitelikli yayınlar sayesinde amaçlanan kazanımlar, dilsel beceriler kolaylıkla gerçekleştirilir.

Dil öğretiminde günlük yaşamı konu edinen konuşmalar, diyaloglar, metinler, atasözleri ve deyimler görsel-işitsel araçlar aracılığıyla daha etkili, daha gerçekçi biçimde öğrenenlere aktarılabilir. Böylece iletişimsel öğeleri izleyen öğrenciler, izledikleri modelden hareketle kendileri de benzer konuşma örnekleri üretebilirler ve dili kolaylıkla öğrenebilirler (Yalın, 2006:140-143). Sonuç olarak, en etkili kitle iletişim aracı olan televizyonun icat edilmiş ve tüm insanlığın hizmetine girmesiyle dünya küçülmüş, bilgiye ulaşmak daha da kolaylaşmıştır. Bu nedenle he ne kadar kullanımında bazı sınırlılıklar olsa bile televizyonun insana sağladığı yararlar söz ile anlatılamayacak kadar çoktur (Başar, 1998:164).

Teknolojik gelişmeler ve teknolojik gelişmeler sonucu üretilen araç-gereler, sadece eğitim-öğretim hizmetlerini değil, bireysel ve toplumsal yaşamı önemli ölçüde etkilemektedir. Günday ve Aycan'ın da (2016) belirttiği gibi "multimedya araçları yaşantımızın vazgeçilmezleri arasında en üst sırada yer almaya başlamıştır. Tüm toplumlarda bilgisayar, laptop ve cep telefonu gibi multimedya araçları internet ve 3G, 4,5G uygulamaları ile insanlara farklı bir yaşam tarzı sunmaktadır. Teknolojideki bu gelişmeler bilimden sanata, günlük yaşamdan eğitim yaşamına her alanda etkisini göstermektedir. Bu gelişmeler doğrultusunda, bir yandan dijital olarak hazırlanmış materyalleri, diğer yandan da sosyal medya başta olmak üzere doğrudan öğrenilen yabancı dilin kullanılabileceği iletişim ortam ve olanaklarını yabancı dil eğitimine yönelik hazırlayan çok sayıda Web sitesi ve yazılım tasarlanmış ve her geçen gün tasarlanmaya devam edilmektedir" (Günday ve Aycan, 2016:444).

Bilgisayar; televizyondan sonra, internetle birlikte çağımızın "en etkili bilgi işleme, üretme ve yayma aracı " (Başar, 1998:164) ve " diğer öğretim araçlarından farklı olarak öğretme ve öğrenme açısından benzersiz imkânlar sunan çok yönlü bir araç" (Yalın, 2006:162) olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde en yaygın dil öğrenme yöntemi, Ortak Başvuru Metni ölçütlerine göre hazırlanmış internet tabanlı yazılımlar ve uygulamalardır.

İnternet tabanlı yazılımlar, bilgisayarlar ve etkileşimli uygulamalar dil öğretim ortamlarda hızla yaygınlaşmakta ve daha da çok önem kazanmaktadır. İnternet tabanlı bilgisayarlar diğer öğretim araçlarına göre, öğrencilerin daha kalıcı yaşantılar edinmelerine olanak sağlar, üstelik öğrencinin kendi öğrenme hızına göre öğrenmesine imkân tanır, öğrenmeyi görsel-işitsel öğeleri katar, konuya özgü görseller, filmler ve öğeler sunarak öğrenmeyi daha kısa ve daha etkili biçimde gerçekleştirebilirler (Deniz, 2004:184). Özellikle dijital ortamdaki eğitim araçlarıyla desteklenen öğretim, hedef dilin gerçek yaşamdakine çok yakın ortamlarda öğrenilmesine ve öz öğrenmeye önemli ölçüde bir katkı sağlayabilmektedir. (Günday ve Tahtalı Çamlıoğlu, 2015:478).

Öte yandan internet tabanlı bilgisayarlar yabancı dil öğretiminin sadece okullarda, kurslarda değil her yerde yapılabileceğini göstermektedir. Bu çerçevede Ortak Başvuru Meni ölçütlerine göre hazırlanmış internet siteleri, konulara ve temalara göre her düzeyde dil öğrenimine ve öğretimine yönelik etkinlikler sunmaktadır. İnternet sitelerinin sunduğu görsel-işitsel etkinlikler sayesinde yabancı bir dil etkili ve kalıcı bir şekilde öğrenilebilir.

SONUÇ

1950'li yıllarda Rusların uzay uydusunu icadı ve uzaya gidişleri Amerikalıları endişelendirmiş ve yeni arayışlar içine sokmuştur. Bu arayışlar çerçevesinde eğitim-öğretim alanında da birçok düzenlemeye gidilmiştir. Bu düzenlemeler sonucunda okullar ve sınıflar teknolojiyle, ders araç-gereçleriyle tanışmış ve donatılmıştır. Bu gelişmeler yabancı dil öğretiminde de kendini göstermiştir. Dil öğretiminin daha etkili ve daha kalıcı olması için İkinci Dünya Savaşından sonra teknolojik olanaklara sıklıkla başvurulmuş ve dil öğretimi alan yazını görsel, slayt, video, teyp, radyo, televizyon, flanelgraf vb araçlarla tanışmıştır.

Dil öğretimindeki teknolojik araçlar öğrencilerin yaş, ilgi ve öğrenme gereksinimlerine göre üretilebilmektedir. Bunun sonucunda iyi bir dil öğretimi için afiş, slayt, grafik, görseller, kukla, tiyatro, televizyon, film, cd, dvd, bilgisayar vb. araçlar dil öğretim programlarında sıklıkla yer edinmiştir. Öte yandan bu araçların amacına uygun biçimde kullanılması amaçlanan kazanımların edilmesine ve öğretimin verimli olmasına yardımcı olur, aksi takdirde bu araç-gereçlerin önemi, öğrenciler tarafından kavranamazsa amaçlanan noktaya ulaşmak imkânsızdır.

Bütün dünya dil öğretiminde görsel ve işitsel araçlardan yararlanmak gerektiğini benimsemiştir. Çünkü deneysel çalışmalar, öğrenme/öğretme süreçlerinin görsel-işitsel araçlarla daha etkili ve daha zevkli olduğunu ortaya koymuştur. Hatta unutulan bilgileri hatırlatmada en etkili öğelerin başında bu gruptaki araç-gereçler gelir.

Sonuç olarak dil öğretiminde araç-gereç kullanmanın birçok yararı vardır. Çünkü araç-gereç kullanmak; öğrenciyi öğrenmeye davet eder, öğrencinin dikkatini konuya yoğunlaştırır, öğrenmeyi pekiştirir ve kolaylaştırır, öğrencinin bilgileri daha kolay hatırlamalarına ve konular arasında ilişki kurmalarına yardımcı olur, böylece başarıyı artırır. Kısaca belirmek gerekirse araç-gereçler, öğrencilerle öğrenme arasında önemli bir köprü işlevi görürler.

KAYNAKLAR

Alkan, C. (1987). *Eğitim Teknolojisi*, 3. Baskı, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara.

Aytuna, H.A. (1974). *Orta Dereceli Okullarda Öğretmenlik ve Problemleri*, 3. Baskı, Meb Yayıncılık, İstanbul.

Başar, E. (1998). *Genel Öğretim Yöntemleri*, Kardeşler Ofset Matbaacılık, Samsun.

Birol, V. (2004). *Eğitim-Öğretimde Teknoloji ve Materyal Kullanımı*, (Editör: Birol Vural), Meb, Earged, Eğitim Teknolojileri Kılavuzu, Eğitim-Öğretim Malzemelerini Düzenlemek, Hayat Yayıncılık, İstanbul.

Çilenti, K. (1991). *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*, Kadıoğlu Matbaası, İstanbul.

Darancık, Y. (2014). "*Lük Eğitim Setinin Yabancı Dil Öğretiminde Önemi ve Derse Etkisi*" Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Asos Journal, Yıl 2, Sayı 4, 102-113.

Demircan, Ö. (2005). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, Der Yayınevi, İstanbul.

Deniz, N. (2004). *Bilgisayar Teknolojileri Kullanımı*, (Editör: Birol Vural), Eğitim-Öğretimde Teknoloji ve Materyal Kullanımı, Hayat Yayıncılık, İstanbul.

Günday, R. (2015). "*Yabancı Dil Öğretiminde Yaklaşımlar, Yöntemler, Teknikler ve Multimedya Araç ve Materyalleri*" Ankara: Favori Yayınları.

Günday R.ve Tahtalı Çamlıoğlu, Y. (2015). *"Yabancı dil ve Gramer Öğretiminde Dijital Medyayı Kullanma",* Turkish Studies, Volume 10/15 Fall 2015, p. 471-484.

Günday, R. ve Aycan, H. (2016). "*Öğrenme Kuramları ve Flanet Fle ve English Page Adlı Yabancı Dil Eğitimi Sitelerinde Beceri Geliştirme Etkinlikleri*", Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:15, Temmuz 2016, 443-462.

Gürkan, T. (1988). *İlkokul Programı ve Öğretim Yöntemleri*, AÖF Yayınları, Eskişehir.

Gropper, G.L. (1963). *Why is a Picture Worth a Thousand Words*, A.V. Communication Review, 11(4), 75-96.

Hancılar, R., Pekgöz, M. (1970). *Eğitimde Görme ve İşitme Araçları*, Güvendi Matbaası, Ankara.

Özyürek, L. (1983). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.

Rıza, E.T. (1995). *Eğitimde Araç-Gereçler Teknolojisi*, Göksu Fotokopi-Ofset, İzmir.

Sevim, O. (2015). *Kuramdan Uygulamaya Bilgisayar Destekli Öğretim Materyali Geliştirme*, 1. Basım, Nobel Yayınları, Ankara.

Yalın, İ. (2006). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, 17. Basım, Nobel Yayınları, Ankara.

TDK Güncel Sözlük, Erişim Linki: [http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.57874a16ec0175.74163183], Erişim Tarihi: 7/7/2016.

View publication stats